

Slam från ditt avlopp blir gödsel på åkern

I reningsverkens avloppsslam hittas många av dagens kemikalievärstingar. Miljö- och hälsorisker med slamspridning i jord- och skogsbruk är uppenbara och måste stoppas.

1 augusti 2012 Artikel Jordbruk och mat, Miljögifter

I Sverige sprids avloppsslam främst för att återföra näringsämnet fosfor till marken. Men i dagsläget återförs inte endast fosfor utan även en lång rad problematiska miljögifter. Analyser av avloppsslam visar på innehåll av kända miljögifter som perfluorerade ämnen, flamskyddsmedel, PCB, läkemedelsrester samt tungmetaller som t.ex. kadmium och silver; kemikalier vars egenskaper kan leda till effekter på ekosystemen, hormonstörningar och cancer.

En miljon ton avloppsslam varje år

Cirka en miljon ton avloppsslam bildas varje år i Sverige vid de kommunala reningsverken. Till reningsverken kommer det som spolats ut från hushållen (bad-, disk- och tvättvatten, fekalier och urin), sjukhus, industrier och andra anläggningar. Man tar även hand om delar av dagvattnet samt visst lakvatten från avfallsdeponier. Reningsverken är byggda för att rena utgående avloppsvatten och fånga så mycket som möjligt av de problematiska kemikalierna i slammet.

I avloppsslammet finns ca 2,8 procent fosfor och 4,3 procent kväve och 50 procent mullbildande ämnen och det är detta som gör att slam ses som ett intressant gödselmedel för t ex jordbruket. Men när avloppsslam används som gödselmedel tillförs inte bara fosfor till marken utan även en kemikaliecocktail. Detta utgör en fara både för miljön och för människors hälsa.

Kadmium är en av många risker

Bara i Europa finns över 140 000 olika kemikalier registrerade och kunskapsbristen om ämnenas effekter på miljö och hälsa är stor. Dessutom vet man mycket lite om ämnenas eventuella kombinationseffekter. Med andra ord är gödsling med slam ett orimligt stort risktagande. Många av ämnena i slammet har kända negativa effekter på människors hälsa. En av de tungmetaller som finns i avloppsslam i oroande halter är kadmium. Vissa åkergrödor tar lätt upp och lagrar markens kadmium. Exponeringen för kadmium via maten kan förorsaka benskörhet och njurskador och en rad studier visar samband med effekter på hjärt-kärlsjukdom, diabetes, ökad dödlighet, reproduktions- och neurotoxicitet. Redan vid dagens kadmiumintag via maten utsätts delar av Sveriges befolkning för oacceptabla risker. Enbart slammets höga innehåll av kadmium är skäl nog för att stoppa spridningen av avloppsslam.

Spridning av avloppsslam går emot flera miljömål

Eftersom slam innehåller miljögifter går spridning av avloppsslam bland annat emot riksdagens miljö kvalitetsmål God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap och Giftfri miljö. Det finns länder där spridning av slam helt har förbjudits. I Schweiz förbjöds det 2006 och i Holland sprids det heller inget slam.

Tuffare lagar och regler

Befintlig kemikalielagstiftning är ett mycket svagt skydd för vår miljö och hälsa när det kommer till slamspridning. Alla farliga kemikalier som kommer till reningsverken "fångas inte upp" av

kemikalielagstiftningen. Tre exempel på luckor är perflorerade ämnen, nanopartiklar och hormonstörande ämnen. Vidare riskbedöms inte användningen av läkemedel avseende miljöeffekter, och inte heller vissa biocider tillståndsprövas i Sverige, t.ex. triclosan och silver. Därför kan inte kemikalielagstiftning ses som ett tillräckligt gott skydd för oönskade kemikalierester i avloppsslammet. Den lagstiftning som finns för spridning av avloppsslam regleras endast av gränsvärden på innehåll av fosfor samt 7 tungmetaller. I vissa länder och regioner i Europa finns utökade gränsvärden och krav för slamspridning, t.ex. i Danmark.

Satsa på ny teknik

Det pågår mycket utvecklingsarbete kring hur man kan ta till vara den fosfor som finns i slammet. Det mesta är ännu på utvecklingsstadiet men tycks kunna vara både energi- och kostnadseffektivt. Läs mer i Naturvårdsverkets rapport inför revideringen av aktionsplanen för återföring av fosfor.

Naturskyddsföreningen anser

Att slamspridning snarast bör upphöra och att utveckling och införande av system och tekniker för att återföra växtnäring utan spridning av miljögifter ska påskyndas.